

Výchovný ústav Nový Jičín

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Divadelní 12, 741 11 Nový Jičín
Zřizovatel:	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Ředitel:	Mgr. Pavel Tokař
Typ zařízení:	výchovný stav
Kapacita:	44 dětí rozdělených do 5 výchovných skupin
Datum návštěvy:	19. až 20. dubna 2021
Datum vydání zprávy:	22. září 2021
Návštěvu provedli:	Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Anna Makarenko, Mgr. Bc. Tereza Slachová a Ing. Mgr. Jiří Martinec, Ph.D.

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv

Obsah

Obsah.....	2
Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Pobyt dítěte v zařízení	8
1. Souhlas s poskytování zdravotních služeb	8
2. Hodnotící systém.....	9
3. Kontakt dítěte s rodinou	10
Odborná péče o děti v zařízení.....	12
4. Program rozvoje osobnosti dítěte.....	12
Vybavení a vzhled zařízení.....	13
5. Prostředí.....	13
6. Komunikační prostředky pro styk s vnějším světem.....	15
Personál	17
7. Personální zabezpečení práce s dětmi	17
8. Supervize	17
Přehled opatření k nápravě.....	19

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹ Současný ochránce JUDr. Stanislav Křeček tuto část své působnosti přenesl na svou zástupkyni, tedy na mě.²

Proto **systematicky navštěvují místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Výchovný ústav je jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřují pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníky, psychology, speciální pedagogy a sociální pracovníky. Návštěva spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a umístěnými dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.⁶ Návštěvy jsou preventivní, s cílem působit do budoucna a zvyšovat standard poskytování péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíše zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. **Zpráva zpravidla nepopisuje zjištěnou správnou praxi zařízení** odpovídající dobrým standardům zacházení. **Soustředí se spíše na možné nedostatky.** Proto může působit velice nepříznivě a nevyváženě. Prosím čtenáře zprávy, aby na to pamatovali. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

---

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv. Více na www.ochrance.cz v části O nás → Mgr. Monika Šimůnková, zástupkyně veřejného ochránce práv.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu špatných materiálních podmínek, pokud by jimi byla překročena nevyhnutelná míra strádání a ponížení spojená s omezením osobní svobody, neprofesionálního jednání nebo dokonce násilí ze strany personálu, nezajištění ochrany před ublížením nebo zneužitím ze strany třetích osob, nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou), nerespektování sociální autonomie či práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsáním zjištěním a navrženým opatřením.⁷ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled** opatření k nápravě. Navrhuji také **termín provedení**.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Není-li to možné, provedou se v nejkratší možné době. Za bezodkladná označuji opatření, která považuji za naléhavá a velmi důležitá, anebo opatření běžně snadno proveditelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho měsíce, tří měsíců, šesti měsíců nebo jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním navrhuji tam, kde je třeba zavést určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že zařízení opatření zavede co nejdříve a bude dbát na dodržování doporučené praxe.

Ráda bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁸ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) a **obdržená vyjádření** v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).⁹

Po dokončení řady návštěv zařízení téhož druhu **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a posílám ji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně vytvářím standard dobrého zacházení. Souhrnná zpráva může sloužit nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění špatného zacházení a jeho předcházení.

⁷ Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

⁸ Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

⁹ Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Charakteristika zařízení

Zařízení se nachází nedaleko centra města Nový Jičín a jeho třípatrová budova svou podobou nijak nevybočuje z okolní městské zástavby.

Ve výchovném ústavu, střední škole a středisku výchovné péče Nový Jičín (dále jen „výchovný ústav“) poskytují náhradní resocializační a reedukační péči chlapcům s nařízenou ústavní výchovou, uloženou ochrannou výchovou a případně také chlapcům umístěným do zařízení předběžným opatřením soudu. Chlapci jsou rozděleni do 5 výchovných skupin.

Využívané prostory působí dojmem ústavního prostředí. Prostory výchovných skupin jsou tvořeny krátkou chodbou s kuchyňským koutem. Z chodby vedou dveře do pokojů chlapců, obývacího pokoje (tzv. klubovny) a sociálního zařízení. Chodba je pak vždy zakončena pracovním vychovatelů. V zařízení se nachází také tělocvična, posilovna, místnost pro volnočasové aktivity, izolační místnost, administrativní prostory pro personál a prostory školy fungující při zařízení.

Obrázek 1: Průčelí budovy

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 19. až 20. dubna 2021 po předchozím telefonickém ohlášení učiněném z důvodu probíhající epidemie nemoci COVID-19. Ředitel byl o návštěvě také osobně informován při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) mu předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Adéla Frédy, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Anna Makarenko a Mgr. Bc. Tereza Slachová. Na šetření se též podílel pověřený expert z oboru etopedie, Ing. Mgr. Jiří Martinec, Ph.D.

Zaměstnanci Kanceláře si v doprovodu ředitele prohlédli zařízení a poté hovořili s chlapci, ředitelem zařízení, vedoucím vychovatelem, etopedy i sociálními pracovníky. Ředitel i na místě zastížený personál poskytl veškerou požadovanou součinnost, za což děkuji.

Návštěva byla zaměřena na **podmínky výkonu ochranné výchovy**.¹⁰ S ohledem na provázanost obou režimů v ústavu však lze popsaná zjištění a doporučení uplatnit rovněž v péči o děti s nařízenou **ústavní výchovou**.¹¹

---

10 Jedná se o opatření ukládané podle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. Jeho účelem je kladně ovlivnit duševní, mravní a sociální vývoj mladistvého a chránit společnost před páchaním provinění osobami mladšími 18 let.

11 Jedná se o jednu z forem péče o dítě. Nařizuje se v občanskoprávním řízení tehdy, jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit.

Shrnutí

Během návštěvy jsem se nesešla s ničím, co by svědčilo o špatném zacházení s dětmi ve smyslu Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Přesto si dovoluji upozornit na několik oblastí, v nichž v případě navštíveného výchovného ústavu spatřuji rezervy.

Kriticky hodnotím praxi zařízení v oblasti **zastupování dítěte a rozhodování o jeho záležitostech**, kdy ředitel zařízení na základě předem formulovaného obecného zmocnění jedná za dítě z pozice zákonného zástupce i ve věcech zásadní důležitosti, aniž by pro to byly splněny zákonné předpoklady.

Součástí zprávy je také několik připomínek k **vnitřním prostorům zařízení a jejich vybavení**. Stejně jako v ostatních zmiňovaných oblastech se nejedná o příklad špatného zacházení, ale mám za to, že práce na změně může pozitivně ovlivnit práci s umístěnými chlapci.

Dále se ve zprávě zaměřuji na **zpracování programů rozvoje osobnosti dítěte**. Ty jsou v současné podobě spíše formálním dokumentem bez konkrétního přesahu a použití ve výchovně vzdělávacím procesu.

Zaměstnancům zařízení nemusí z dlouhodobého hlediska stačit běžné vnitřní očištění a psychohygienické mechanismy a situace může eskalovat až do rozvoje syndromu vyhoření. Důrazně proto zařízení **doporučuji zavedení supervize**.

Co naopak v praxi domova skutečně oceňuji, je **podpora intenzivního kontaktu chlapců s jejich rodinami** a také přehledný, transparentní **hodnotící systém** v zařízení. Ten je v prostředí ochranné výchovy jasným a srozumitelným nástrojem pro úpravu chování a motivaci umístěných dětí.

Věřím, že jak vedení výchovného ústavu, tak ani jeho personál nebude mé závěry popsané v této zprávě vnímat jako znevažování jejich nelehké a bezesporu záslužné práce, ale jako podnět pro zkvalitnění práce s dětmi.

Pobyt dítěte v zařízení

---

1. Souhlas s poskytováním zdravotních služeb

Ředitel zařízení je na základě ustanovení § 23 odst. 1 písm. l) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy¹² oprávněn v zájmu úspěšné výchovy dětí zastoupit dítě v běžných záležitostech, a pokud jeho zákonní zástupci neplní své povinnosti, nebo nejeví o dítě skutečný zájem, je oprávněn zastoupit dítě i ve věcech zásadní důležitosti, vyžaduje-li to zájem dítěte.

Dle výpovědi zaměstnanců i ze záznamů ve spisové dokumentaci je zjevné, že zákonní zástupci při příjmu dítěte automaticky podepisují plnou moc k zastupování dítěte, udělují souhlas s vyšetřením a ošetřením dítěte ve veškerých zdravotnických zařízeních a udělují souhlas s hospitalizací, pokud by v budoucnu vznikla její potřeba.

S popsanou praxí zásadně nesouhlasím. Mám za to, že **podpisem plné moci při nástupu dítěte do zařízení dochází k obcházení zákona a takto poskytnutý souhlas nelze považovat za platný.**

Ředitel zařízení je oprávněn nahradit souhlas zákonných zástupců v případě, jestliže hrozí nebezpečí z prodlení a souhlas zákonného zástupce nelze bez zbytečného odkladu získat. Důvody, pro které nebylo možné získat souhlas zákonného zástupce, je potřeba zaznamenat do zdravotnické dokumentace dítěte.¹³

Bez souhlasu dítěte či jeho zákonných zástupců lze zdravotní služby poskytnout pouze v případech stanovených zákonem. Jde především o situace, kdy dítě vyžaduje akutní péči, jejíž poskytnutí je nezbytné k záchraně jeho života nebo zamezení vážného poškození zdraví.¹⁴ Dítě lze bez souhlasu zákonného zástupce hospitalizovat či poskytnout mu zdravotní službu také v případě, kdy je u něj podezření z týrání, zneužívání nebo zanedbávání.¹⁵

V ostatních případech se vyžaduje souhlas zákonného zástupce udělený poté, co jej zdravotnický personál řádně poučí o okolnostech a rizicích daného úkonu (tzv. informovaný souhlas). Ten nelze udělit ani předem při nástupu dítěte do školského zařízení, ani v době po poskytnutí zdravotních služeb. Předem formulované souhlasy tedy nejsou platné.¹⁶ V případech, kdy je udělení souhlasu přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající

---

12 Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy“).

13 Ustanovení § 42 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a o podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (dále i jen jako „zákon o zdravotních službách“).

14 Ustanovení § 35 odst. 3, § 38 odst. 4 zákona zdravotních službách.

15 Ustanovení § 38 odst. 2 a 5 zákona o zdravotních službách.

16 Viz § 34 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

věku dítěte, postačí pro zahájení poskytování zdravotních služeb souhlas samotného dítěte.¹⁷

Chápu praktický aspekt postupu zařízení, avšak podpisem plné moci dochází k obcházení zákona, neboť ředitel zařízení pak zastupuje dítě i ve věcech zásadní důležitosti (poskytování zdravotních služeb a hospitalizace dítěte) i v případech, kdy zákonní zástupci jeví o dítě zájem a jsou se zařízením v kontaktu. Navíc takto **získaný souhlas nelze považovat za informovaný, a tedy ani platný.**

Opatření:

- 1) **Zastupovat dítě při poskytování zdravotních služeb pouze v případech, kdy s ohledem na jeho rozumovou a volní vyspělost či povahu zdravotního úkonu dítě není způsobilé vyslovit souhlas a současně hrozí nebezpečí z prodlení a souhlas zákonného zástupce nelze bez zbytečného odkladu získat (průběžně).**
- 2) **Neuplatňovat praxi získávání předem udělených zmocnění zákonných zástupců dítěte k jeho zastupování zařízením při poskytování zdravotních služeb (průběžně).**

2. Hodnotící systém

Dítě s uloženou ochrannou výchovou má právo být hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat.¹⁸ Toto právo dítěte je v praxi obvykle naplňováno prostřednictvím hodnotícího systému, který by měl být pro děti i zaměstnance zařízení transparentní. Hodnotící systém by měl respektovat cíle, zásady a principy péče a práva všech zúčastněných osob a upřednostňovat pozitivní motivaci dítěte.¹⁹ Systém hodnocení si musí každé zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy stanovit ve svém vnitřním řádu.²⁰

Výchovný ústav má **hodnotící systém založen na slovním hodnocení doprovázeném body.** Chlapci jsou hodnoceni za tři denní úseky (škola, odpoledne, noc). Za školní a odpolední úsek jsou bodováni na škále od 1 do 3, za noční úsek vychovatelé hodnotí na škále od 0 do 3. Cílem je získat co nejméně bodů. Chlapcům je hodnocení sdělováno na denní a večerní komunitě s ústním odůvodněním a vysvětlením, proč a za co příslušné hodnocení dostali. **Na negativní chování chlapců je podle tvrzení dětí i personálu reagováno okamžitě.**²¹

Body jsou sčítány týdně na komunitě ve čtvrtek a chlapci jsou podle výsledku zařazeni do třech stupňů. Chlapci umístění v prvním stupni mají samostatnou vycházku v sobotu i v neděli a dostanou bonus 50 Kč. Chlapci ve druhém stupni mají samostatnou vycházku

¹⁷ Viz § 35 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

¹⁸ Viz § 20 odst. 1 písm. l) a § 20 odst. 3 zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy

¹⁹ Příloha č. 1 k Výnosu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. 17/2018, Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči (dále jen „Standard“), Standard 2.20.

²⁰ Viz bod 5 písm. a) přílohy k vyhlášce č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška“).

²¹ Pokud např. za školu dostane hodnocení 3, odpoledne mají omezen čas na PC nebo herní konzoli playstation.

v sobotu a chlapci ve třetím stupni nemají ani jednu z uvedených výhod, avšak **nemají ani zákazy**. Systém je postaven na pozitivní motivaci chlapců s uloženou ochrannou výchovou.

Chlapci při osobních pohovorech byli schopni popsat hodnotící systém rychle, srozumitelně i s uvedením praktických příkladů. Bylo zřejmé, že systému rozumí a orientují se v něm. Zpracování působí přehledně, neposkytuje příležitost pro zneužití či nepochopení systému.

Hodnotící systém vychází z jednoduchého schématu uchopitelného v běžném denním režimu nejen pro oblast vzdělávání, ale také v odpolední výchovné části. Chlapci mají možnost se seznámit s tím, jak budou hodnoceni, pokud jejich chování bude zaměřeno na součinnost, nebo naopak budou v opozici. Udělování bodů, slovní hodnocení a vyhodnocování výsledků odpovídá potřebám zařízení a je transparentní pro děti. V jednotlivých bodech slovního hodnocení mohou vychovatelé najít potřebné vyjádření popisující přístup konkrétního chlapce bez prostoru ke zpochybnění. Kladně vnímám, že chlapci dostanou okamžitou zpětnou vazbu ke svému negativnímu chování a nečekají na týdenní vyhodnocení.

Dlouhodobě kritizují přebujelé bodové systémy, které svou obsáhlostí, podrobností a mnohdy také složitostí zcela potlačují možnost působit na dítě běžným způsobem, tedy skrze mezilidské vztahy. Hodnotící systém v zařízení je však založen na kombinaci bodového hodnocení a slovního hodnocení a považují jej v této podobě za **srozumitelný, transparentní a oceňují, že je postaven zejména na pozitivní motivaci. Slouží jako užitečný a efektivní nástroj k regulaci chování chlapců s uloženou ochrannou výchovou**. Právě s ohledem na cílovou skupinu i celkový charakter hodnotícího systému souhlasím s použitím bodové složky hodnotícího systému.

S bodovým systémem úzce souvisí udělování pozitivních výchovných opatření. Jejich prostřednictvím je **upřednostňováno posilování pozitivního chování chlapců** formou finančních odměn nebo schválením vycházek, popř. dovolenek. Chlapci si tak mohou uvědomit, že negativní chování způsobí začlenění do běžného režimu bez výhod, zatímco v případě pozitivního přístupu jsou uplatněny finanční pobídky a nabízeny možnosti pro delší nebo frekventovanější samostatné vycházky. Pro chlapce s uloženou ochrannou výchovou jsou samostatné vycházky motivující.

3. Kontakt dítěte s rodinou

Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy musí vytvářet podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti.²² Dítě podléhá režimovým opatřením zařízení, do něhož bylo umístěno, avšak jejich nastavení musí současně respektovat zákonem zaručená práva dítěte.

Zákon o ústavní nebo ochranné výchově explicitně formuluje práva dětí s uloženou ochrannou výchovou, včetně práva dětí na udržování kontaktu s osobami odpovědnými

---

²² Viz § 1 odst. 1 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

za výchovu a dalšími blízkými osobami.²³ Děti s ochrannou výchovou však oproti dětem s ústavní výchovou nemají právo opustit samostatně zařízení za účelem vycházky.²⁴

Dle standardů má zařízení aktivně vytvářet podmínky pro vytvoření či udržování kontaktu dítěte s rodinou a blízkými osobami a děti mají být podporovány v navazování kontaktů a k trávení volného času mimo zařízení v přirozeném sociálním prostředí dítěte.²⁵

Po rozhovorech se zaměstnanci zařízení i studiu spisové dokumentace mám za to, že **zaměstnanci zařízení vynakládají značné úsilí, aby chlapci udržovali kontakt s rodinou.** Podporují rodiny, aby využívaly možnosti tzv. dovolenek dětí. Sociální pracovníci mají předpřipraveny formuláře pro rodiče pro podání žádosti. Proaktivně poskytují asistenci při podávání žádosti a propojují rodiče s pracovníky příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) pro zdárné vyřízení žádosti.

Pro posílení kontaktu s rodiči také jednou ročně pořádají tzv. rodičovské schůzky, kdy je v zařízení přítomen veškerý personál, a rodiče mají možnost se seznámit s prostředím, ve kterém jejich dítě vyrůstá. O tyto schůzky údajně není mezi rodiči velký zájem, přesto oceňuji, že zařízení využívá různé cesty pro posílení kontaktu s rodinou.

Přístup zařízení k dovolenkám, hlavně jejich četnost a proaktivní přístup sociálních pracovníků, hodnotím jako **dobrou praxi**, která přispívá k posílení kontaktů chlapců s jejich rodinami.

---

23 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. n) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

24 Ustanovení § 20 odst. 3 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

25 Standardy 2.14 a) a 2.26.

Odborná péče o děti v zařízení

---

4. Program rozvoje osobnosti dítěte

Zákon o výkonu ústavní a ochranné výchovy ukládá zařízením poskytovat dětem péči a zajišťovat jejich specifické výchovné a vzdělávací potřeby.²⁶ K tomu napomáhají programy rozvoje osobnosti dítěte, které představují nástroj ke stanovení odborných a speciálních postupů k dítěti. Program rozvoje osobnosti (dále také „PROD“ nebo „program“) u dítěte napomáhá tomu, že jeho výchova v ústavu bude probíhat se zacílením právě na problémové aspekty jeho osobnosti, a že tedy ve výsledku bude naplněn účel ochranné výchovy.

Etopedové ve výchovném ústavu zpracovávají programy rozvoje osobnosti dětí v úzké spolupráci s vychovateli a učiteli. PROD jsou přístupné v informačním systému, vychovatelé k nim pravidelně vyplňují reedukační zápisy o aktuální situaci chlapců a podle vyjádření zaměstnanců zařízení je společně s chlapci vyhodnocují.

Programy, do kterých zaměstnanci Kanceláře nahlédli, však vykazují **mnohdy spíše obecně formulovaný obsah** a často **chybí jasná konkretizace toho, jak by se stanovených cílů mělo dosáhnout**. Dokumenty nemají charakter nástroje, který by se mohl průběžně měnit a vyhodnocovat, což je přitom jeho hlavním smyslem.

Je vhodné dodržovat nastavenou strukturu dokumentu a zvolená témata, avšak obávám se, že programy jsou vytvářeny bez skutečné spolupráce s umístěnými chlapci, a proto mnohdy nemají konkrétní zaměření. Formálně je tedy povinnost zpracování PROD sice dodržena, ale bez dalšího možného přesahu ve výchovně vzdělávacím procesu.

Do procesu tvorby programů by měli být zapojeni i samotní chlapci tak, aby byly pro ně srozumitelné. Doporučuji při prvotním zpracování PROD přizvat dítě a podrobně mu vysvětlit, k čemu dokument slouží a jak je využíván. Již diskuse nad náplní a cíli společně s odborným pracovníkem mnohdy pomáhá chlapcům porozumět tomu, co je očekáváno a jak k tomu mohou sami přispět. Znění PROD by mělo být stručné a jednoznačně konkrétní. Cíle by měly obsahovat způsob, jak jich lze dosáhnout bez používání obecných formulek. Čím je konkrétnější popis způsobů dosažení cíle, tím jednodušeji ho mohou chlapci dosáhnout.

Opatření:

- 3) Zaměřit se na tvorbu PROD v součinnosti s dítětem a implementovat individuální úkoly pro dítě do běžných činností výchovné skupiny (průběžně).**

---

²⁶ Ustanovení § 2 odst. 10 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

Vybavení a vzhled zařízení

---

5. Prostředí

Prostředí je přirozenou součástí výchovně vzdělávacího procesu, což může volbou vhodných změn v uspořádání a modernizaci pozitivně ovlivňovat umístěné chlapce. Prostorové uspořádání a vybavení zařízení se podobá fungování běžné domácnosti v míře přiměřené typu zařízení a potřebám dětí a poskytuje dětem příležitosti k osvojení si dovedností spojených s chodem domácnosti.²⁷

Navštívené zařízení má dlouholetou tradici v řešení poruchy chování u dospívajících. Původní architektonická koncepce zařízení (velikost místností, chodeb, rozložení vnitřních a vnějších prostorů) do značné míry názorně ukazuje dosavadní přístup k ústavní a ochranné výchově. Ubytování, společenské místnosti a vzdělávací prostory tedy působí neosobně, jsou prostorově rozsáhlé a vyvolávají dojem prázdnoty.

Historická budova se vyznačuje postupnými zásahy ve stavebních úpravách, které mají navodit atmosféru příjemného prostředí. Příkladně vhodně zvolená malba chodeb sice zmírňuje neosobnost prostředí, ale pro změnu k vnímání ústavního prostředí to zatím není dostačující.

Obrázek 2: Spojovací chodba mezi výchovnými skupinami

Pokoje umístěných chlapců i prostory výchovných skupin působí značně přívětivěji. Zvolený způsob vybavení a estetických úprav na skupinách však stále odpovídá spíše očekávaným projevům chování umístěných chlapců (častá agrese vůči zařízení a nábytku) bez možnosti

---

²⁷ Standardy 5.3.

případných změn. Chlapci tak mohou předem vnímat, že nemají preventivně nárok na výrazně lepší zařízení a vybavení, což může být v dlouhodobém měřítku nedostatečné pro případnou změnu v přístupu.

V pokojích měli chlapci vždy jen to nejnutnější oblečení bez dalších drobností. Výjimečně byly na poličkách deodoranty nebo parfémy, někdy obrázky s křížky. Na dotaz, zda nemají chlapci opravdu více oblečení, včetně osobních věcí, bylo ze strany personálu odpovězeno, že je to záměrné z důvodu prevence krádeží nebo úmyslného zničení.

Obrázek 3: Jeden z pokojů chlapců

Pragmatický přístup u pracovníků zařízení je zřejmý a částečně pochopitelný, ale nenabízí možnost prohlubování změny v chování u chlapců. Ti jsou tak předem postaveni do pozice, která vylučuje jiný náhled na společné soužití. Dlouhodobě to může vést k podněcování vnímání, že umístění chlapci nemají potenciál k jakékoliv změně.

Některé pokoje byly vybaveny filmovými plakáty v dřevěných rámečcích. Dotazováním nebylo možné zjistit, jaký vlastně tyto plakáty mají význam. Chlapci prezentovaná filmová díla vůbec neznali, spíše to na ně působilo komicky.

Na nástěnkách všech oddělení byla jako bod denního programu tzv. estetizace prostředí. Jedná se nejspíš o úklid společných prostor a pokojů, ale již to nekoresponduje celkově s omezeným vybavením a majetkem chlapců. Kromě stlaní postelí a úklidu podlah není k dispozici nic dalšího pro estetizaci.

Je tedy evidentní, že přístup k vybavení vnitřních prostor odpovídá účelům prostředí, což ale může předem znemožňovat případné ovlivnění chování dětí. Zvolený způsob interního vybavení vyhovuje ekonomickým hlediskům – případné zničení může být levně opraveno.

V případě **komunitní místnosti** doporučuji přehodnocení současného přístupu k celkovému pojetí tohoto místa. V místnosti probíhají mimo jiné i týdenní komunity se všemi dětmi. Tento prostor zařízení přitom působí strohým dojmem a obávám se, že se nemusí vždy podařit docílit zásadnějších sociálních aktivit bez toho, aniž by se zůstalo jen ve formální

rovině. Dávám proto na zvážení upravit prostor tak, aby se děti při komunitách mohly cítit více komfortně, a prostor tedy odpovídal účelu, pro který byl zřízen.

Obrázek 4: Komunitní místnost

Opatření:

- 4) Vést umístované chlapce ke zvelebování svého prostoru podle vlastních preferencí (průběžně).

6. Komunikační prostředky pro styk s vnějším světem

Děti s uloženou ochrannou výchovou mají právo obracet se s žádostmi a návrhy na ředitele a pedagogické pracovníky zařízení. Mohou také požadovat, aby podání adresovaná příslušným dohledovým orgánům byla ze zařízení odeslána v následující pracovní den po jejich odevzdání pracovníkům zařízení, a to bez kontroly jejich obsahu. Děti také mohou požádat o osobní rozhovor s pověřeným zaměstnancem OSPOD, zaměstnancem České školní inspekce (dále jen „ČŠI“), ministerstva nebo orgánu kraje, a uskutečnit jej bez přítomnosti dalších osob.²⁸

Na všech výchovných skupinách jsou umístěny **nástěnky** poskytující plochu pro vyvěšení zákonem stanovených informací a jsou zde vyvěšeny kontakty na dozorové instituce i krizové linky. Provedení opět odpovídá spíše účelu ochranné výchovy (zařízení pro chlapce s poruchou chování) než snaze o vytvoření příjemného prostoru, kde tráví chlapci většinu svého času.

Odhlédnu-li od estetické stránky, uvedené informace na nástěnkách nejsou podány tak, aby skutečně byly dětem k užítku. Nástěnky jsou v naprosté většině umístovány vysoko nad dřevěné obložení spodních částí zdí tak, že je obtížné přečíst obsah vyvěšených dokumentů. Umístěné vytištěné stránky s obecnými (kontaktní čísla v případě ohrožení apod.) nebo

²⁸ Viz § 20 odst. 1 písm. i) a k) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

praktickými (denní program, jídelníček) informacemi tak nemohou přilákat potřebnou pozornost a jsou míjeny bez povšimnutí.

Obrázek 5: Jedna nástěnek z umístěných vysoko nad úroveň očí.

Zařízení má **fyzickou i virtuální schránku důvěry**. Vzhledem k omezeným možnostem samostatného pohybu po zařízení však chlapci nemohou do fyzické schránky hodit stížnost bez toho, aby je u toho nikdo neviděl. Tento nedostatek zařízení nahrazuje možností podat stížnost prostřednictvím webových stránek. Virtuální schránka důvěry umožňuje zachování plné anonymity a vyhovuje potřebám dětí, avšak přístup na internet je v zařízení omezen.

Chlapci mají k dispozici počítače, které jsou umístěny ve společných prostorách výchovných skupin. Podle domluvy pak mohou počítače využívat v průběhu odpoledního programu v rámci tzv. klubové činnosti a na počítačích se střídají.²⁹ Nemají však **přístup na internet** prostřednictvím bezdrátové komunikace v počítačových sítích (**Wi-Fi**). Nemohou tak ke komunikaci použít vlastní mobilní zařízení, nemají-li data, a jsou tak plně odkázáni na funkčnost a počet volných počítačů v klubovně. V případě většího počtu zájemců o počítač se tak chlapci mohou zdráhat podat stížnost či kontaktovat dozorové instituce s ohledem na nedostatek soukromí v klubovně.

Opatření:

- 5) Upravit nástěnky tak, aby děti měly skutečně efektivní přístup k vyvěšeným informacím (průběžně).**
- 6) Zajistit chlapcům přístup na internet prostřednictvím Wi-Fi připojení (do 3 měsíců).**

---

²⁹ Klubová činnost se odehrává ve společném obývacím pokoji, kde jsou chlapcům k dispozici počítače, televize a herní konzole.

Personál

---

7. Personální zabezpečení práce s dětmi

Zařízení má mít specifikovány kvalifikační nároky na zaměstnance, které odpovídají druhu poskytovaných služeb, počtu a potřebám dětí.³⁰ Počet personálu a jeho složení musí odpovídat individuálním, případně i specifickým potřebám umístěných dětí. S ohledem na cílovou skupinu je nutné zajistit dostatek personálu a jeho patřičnou odbornost.

V odpoledních hodinách je na každé výchovné skupině přítomen jeden vychovatel. Takto nízký počet vychovatelů je problematický v případě jakýchkoliv nestandardních situací, při kterých je vychovatel nucen ponechat skupinu na nějakou chvíli bez dozoru. Ředitel zařízení se dle svého vyjádření pokusil daný stav změnit, avšak s ohledem na požadavky zřizovatele to nebylo možné. **Daný problém vnímám i v kontextu návštěv jiných zařízení pro děti s ochrannou výchovou a budu se mu podrobněji věnovat v souhrnné zprávě.**

Pokud jde o **odborný personál**, v zařízení pracují na plný úvazek také etopedka a etoped. V případě nutnosti je k dispozici další etoped, který působí primárně ve středisku výchovné péče, které organizačně spadá pod výchovný ústav. Ve středisku působí rovněž dvě psychologičky, které mohou být v případě potřeby k dispozici. Děti v pohovorech souhlasně uváděly, že jsou v častém kontaktu s odborným personálem.

S ohledem na kapacitu zařízení dovozují, že zařízení ve srovnání s jinými zařízeními obdobného typu disponuje dostatečným počtem odborníků včetně rezerv pro mimořádné situace. Oceňuji také vyváženost pohlaví na pozici odborného personálu. Pokud mají chlapci kvůli projekcím či asociacím z původního prostředí problém svěřovat se či spolupracovat se zástupcem jednoho pohlaví, mají možnost oslovit druhého odborného pracovníka/pracovnici.

8. Supervize

Zařízení má zajistit přístup pracovníků k supervizi vykonávané externím, nezávislým a kvalifikovaným odborníkem.³¹ Práce ve školském zařízení může být náročným a mnohdy skutečně stresujícím povoláním. Těžkosti, které toto povolání obnáší, mohou vést k profesnímu vyčerpání a frustraci. Tyto stavy se pak mohou nakonec ve svém důsledku projevit i nevhodným chováním personálu směrem k umístěným dětem, jejich rodinám i zbytku personálu.

Stavu profesního vyčerpání a frustrace by přitom vedení zařízení mělo předcházet zajištěním pravidelné podpory ze strany nezávislého kvalifikovaného odborníka, tzv. supervize. Dle mých zjištění však v zařízení žádné supervize v současnosti neprobíhají. Občasné pocity

---

30 Standard 3.1.

31 Standard 3.6.

frustrace, které zaznívaly od některých zaměstnanců, si údajně řeší kolegové mezi sebou tím, že si popovídají, postěžují si, podpoří se apod.

Supervize není v zařízení vnímána jako něco nezbytného, co by mělo vzájemný vztah pracovníků a přístup ke chlapcům zásadně ovlivňovat. Při dotazování na možnost zavedení supervizí nedocházelo k jednoznačně odmítavé reakci, spíše se zjednodušoval její případný význam.

Na základě dostupného dokumentu „Koncepte transformace výchovného ústavu...“³² s podtitulem „Změna – potřeba, nutnost a výzva“ jsou zřejmé slabé stránky výchovně vzdělávacího procesu. Mimo jiné příkladně „rozpory mezi pedagogy v postojích a názorech na výchovu a vzdělávání chlapců obecně...“

Názorová odlišnost na přístup k chlapcům s poruchou chování může být legitimní a přítomná ve všech fázích výchovně vzdělávacího procesu, každopádně nyní nedochází k jejímu standardnímu nahlížení nebo řešení. Supervize jako běžný a účinný nástroj pro pracovníky v pomáhajících profesích pomáhá názorové neshody řešit efektivní cestou. Zavedení pravidelných supervizí pracovního týmu v souladu s požadavky jednotlivých pracovníků (zaměření se na konkrétní pracovníky a jejich potřeby) pomůže zajistit soudržnost týmu, aniž by názorové odlišnosti vyvolávaly konflikty.

Netvrdím, že zaměstnanci zařízení by se jakkoliv, byť i náznakem vůči dětem nevhodně projevovali. Supervize zde slouží jako **preventivní mechanismus**. Jedná se o jednu z možností dalšího profesionálního rozvoje pedagogických pracovníků ve vztahu k dětem a náročným situacím. Domnívám se, že tento nástroj sebereflexe a prevence před negativními stavy by se měl stát jedním ze základních nástrojů pro fungování týmu, a proto zařízení doporučuji její zavedení.

Opatření:

- 7) Zajistit týmu podporu prostřednictvím pravidelné supervize (do 3 měsíců).**

---

32 Koncepte transformace výchovného ústavu, střední školy a střediska výchovné péče na zařízení pro chlapce s uloženou ochrannou výchovou v období 2020-2025: Změna - potřeba, nutnost a výzva. Jedná se o interní strategický dokument zpracován ředitelem zařízení v r. 2020.

Přehled opatření k nápravě

Do 3 měsíců	• Zajistit chlapcům přístup na internet prostřednictvím Wi-Fi připojení (opatření č. 6). • Zajistit týmu podporu prostřednictvím pravidelné supervize (opatření č. 7).
Průběžně	• Zastupovat dítě při poskytování zdravotních služeb pouze v případech, kdy s ohledem na jeho rozumovou a volní vyspělost či povahu zdravotního úkonu dítě není způsobilé vyslovit souhlas a současně hrozí nebezpečí z prodlení a souhlas zákonného zástupce nelze bez zbytečného odkladu získat (opatření č. 1). • Neuplatňovat praxi získávání předem udělených zmocnění zákonných zástupců dítěte k jeho zastupování zařízením při poskytování zdravotních služeb (opatření č. 2). • Zaměřit se na tvorbu PROD v součinnosti s dítětem a implementovat individuální úkoly pro dítě do běžných činností výchovné skupiny (opatření č. 3). • Vést umístované chlapce ke zvelebování svého prostoru podle vlastních preferencí (opatření č. 4). • Upravit nástěnky tak, aby děti měly skutečně efektivní přístup k vyvěšeným informacím (opatření č. 5).